

5. Partin L. R. Homework That Helps. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*. 1986. Vol. 60. Iss. 3. P. 118–119.
6. Scrivener J. *Learning Teaching*. Oxford : Macmillan, 2005. 432 p.
7. Thornbury S. *An A-Z of ELT (A dictionary of terms and concepts used in English Language Teaching)*. Oxford : Macmillan, 2010. 256 p.

References:

1. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press, 273 p. [in English].
2. Harmer, J. (2010). *How to Teach English*. London: Pearson Education Limited, 288 p. [in English].
3. MasterClass (2022). *How to Write a Movie Review: 5 Tips for Writing Movie Reviews*. Retrieved from: <https://www.masterclass.com/articles/how-to-write-a-movie-review#what-is-a-movie-review> [in English].
4. Fitzmaurice, M., O'Farrell, C. (2021). *Developing your academic writing skills: a handbook for students*. Retrieved from: <https://hub.teachingandlearning.ie/wp-content/uploads/2021/06/15.-Developing-your-academic-writing-skills.pdf> [in English].
5. Partin, L. R. (1986). Homework That Helps. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, vol. 60, iss. 3, pp. 118–119 [in English].
6. Scrivener, J. (2005). *Learning Teaching*. Oxford: Macmillan, 432 p. [in English].
7. Thornbury, S. (2010). *An A-Z of ELT (A dictionary of terms and concepts used in English Language Teaching)*. Oxford: Macmillan, 256 p. [in English].

Хромченко О. В. Від творчого до академічного письма

У роботі досліджується впровадження творчих письмових завдань як інструменту для розвитку та вдосконалення навичок академічного письма студентів. Письмо є продуктивною навичкою та включає в себе ієрархію піднавичок. Студенти повинні вміти скласти граматично точні речення, логічно поєднувати ці речення та розставляти розділові знаки, вибирати відповідний стиль і дотримуватися його, аналізувати матеріал та розподіляти його за реченнями чи абзацами, передбачати ймовірні запитання читача, щоб мати можливість відповідно структурувати повідомлення.

Для проведення емпіричного дослідження, тобто аналізу ставлення та потреб студентів-філологів, ми зібрали дані, які дали змогу створити пропозицію щодо розвитку навичок письма студентів. В опитуванні взяли участь 104 студенти III курсу факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Результати, отримані внаслідок цього дослідження, та їх інтерпретація дали нам можливість запропонувати систему письмових завдань, що мають на меті розвиток та вдосконалення письмових навичок і вмінь студентів.

У статті ми прагнемо показати позитивний вплив реалізації творчої письмової діяльності у процесі навчання у вищих навчальних закладах на розвиток академічного письма студентів. Процес написання складається з п'яти етапів: мозкового штурму, попереднього написання, остаточного перегляду, редагування та презентації.

Мета роботи полягає в тому, щоб показати взаємозв'язок творчого й академічного письма у процесі розвитку навичок письма студентів під час навчання в університеті. Мета дослідження – на прикладі рецензії продемонструвати вплив запропонованих творчих письмових робіт на розвиток навичок академічного письма студентів.

Перспективи подальших досліджень полягають у викладанні письма онлайн – передбачається “нова норма” (локдаун та дистанційне навчання).

Ключові слова: письмо, творче письмо, академічне письмо, учні, навички письма, письмова діяльність.

УДК 378.091.2:364-43:364-322

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.46>

Червоненко К. С.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто проблему формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у процесі волонтерської діяльності. Проаналізовано науково-педагогічний феномен професійної мобільності майбутніх соціальних працівників, уточнено його сутнісні та змістові характеристики. Запропоновано авторську інтерпретацію поняття “професійна мобільність соціальних працівників” та її компоненти: особистісний, когнітивно-діяльнісний і рефлексивний. Визначено зовнішні та внутрішні чинники формування досліджуваного феномену у фахівців соціальної сфери. Наголошено на тому, що одним з ефективних засобів формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти є професійно орієнтована волонтерська діяльність, ефективність якої підвищується за впровадження педагогічних умов, зокрема: формування позитивної мотиваційно-ціннісної орієнтації на саморозвиток і самореалізацію; залучення до варіативних форм реалізації волонтерської діяльності; забезпечення реалізації структурно-змістових компонентів професійної мобільності у процесі волонтерської діяльності; організації системи методичного супроводу та підтримки волонтерських ініціатив; моделювання та включення до змісту освітнього процесу спеціальних професійно орієнтованих ситуацій. Доведено, що реалізація волонтерських ініціатив дасть

зможу майбутнім фахівцям соціальної роботи акумулювати професійні знання, уміння й компетентності та набути досвіду професійної мобільності в реальних соціокультурних умовах. Це дасть можливість визначати проблему, чітко її диференціювати, критично аналізувати й оцінювати ситуацію, адаптуватися до умов та використовувати набуті знання й компетентності в нестандартних ситуаціях, вибирати раціональні шляхи вирішення проблем, швидко змінювати стратегію і тактику дії відповідно до нових умов, генерувати нові знання, опановувати нові технології діяльності, уміло налагоджувати комунікацію з найрізноманітнішими суб'єктами взаємодії, творчо модернізувати власну діяльність та підвищувати її ефективність тощо.

Ключові слова: мобільність, професійна мобільність, компоненти професійної мобільності, майбутні соціальні працівники, волонтерство, волонтерська діяльність, волонтерський центр, педагогічні умови.

В умовах трансформації соціокультурного простору сучасної України актуалізується потреба у кваліфікованій соціальній допомозі й підтримці вразливих соціальних груп та індивідів, здійснення якої забезпечується кваліфікованими, компетентними, конкурентоспроможними фахівцями соціальної сфери, попит на послуги яких постійно зростає в усьому світі. Останні дослідження Бюро статистики праці США (BLS) [14] свідчать про підвищення попиту на послуги соціальних працівників у 2019–2029 рр. на 13%, що випереджає середні оцінки зайнятості в інших сферах.

У системі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників важливо враховувати провідні світові тенденції соціальної освіти, що декламують ідеї відкритості, неперервності та постійного розвитку, а також дотримуватися шести основних принципів реалізації навчального процесу Болонської конвенції, ратифікованої Україною 19 травня 2005 р., зокрема: а) організації двоциклового навчання; б) запровадження кредитно-модульної системи навчального процесу (ЄКТС); в) контролю акредитаційними агентствами якості освіти; г) визнання кваліфікацій європейським ринком праці; г) залучення студентів до Європи; д) розширення мобільності студентів і викладацького складу задля збагачення досвідом. Саме тому формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників є одним із пріоритетних напрямів цілеспрямованої системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери, що зумовлено специфікою та змістом їх діяльності, яка передбачає постійні зміни й переміщення в соціальному просторі, адаптацію до нових умов праці та ефективну взаємодію з різними соціальними системами і суб'єктами. Важливо зазначити, що формування професійної мобільності майбутніх фахівців соціальної сфери в системі закладів вищої освіти потребує комплексного підходу та залучення максимального арсеналу засобів аудиторної і позааудиторної професійно орієнтованої діяльності, зокрема й волонтерської, яка фактично є для майбутніх соціальних працівників квазіпрофесійною.

Проблема формування професійної мобільності майбутніх фахівців стала предметом наукового аналізу великої кількості зарубіжних і вітчизняних дослідників, зокрема: Р. Бендікса, Р. Еріксона, Н. Грицькової, Е. Зеєра, І. Зязюна, П. Сорокіна, Р. Пріми, Л. Сушенцевої, І. Хом'юк та інших. Питання професійної мобільності в педагогічному вимірі досліджували В. Андрєєв, Г. Бойко, О. Дем'яненко, Н. Денисенко, Н. Дячок, Є. Іванченко, Н. Коваліско, П. Новиков, Т. Павлиш, М. Раковська та інші науковці. Окремі аспекти формування професійної мобільності майбутніх працівників соціальної сфери стали предметом досліджень М. Андрєєвої (формування соціальної мобільності у процесі волонтерської діяльності), О. Безпалько (компоненти професійної мобільності), Д. Бирик (етапи формування професійної мобільності), Н. Василенко (формування професійної мобільності в умовах закладу вищої освіти), Т. Гордєєвої (моделювання професійної мобільності), А. Капської, О. Карпенко, О. Повідайчик (структура професійної мобільності), К. Олійник (професійна мобільність працівників соціальної служби), Г. Рідкодубської (педагогічна система підготовки до професійної мобільності), Ю. Тодорцевої (самоосвіта в системі формування професійної мобільності) та інших авторів.

Мета статті – розкрити сутнісні та змістові характеристики професійної мобільності соціальних працівників, актуалізувати потенціал волонтерської діяльності як засобу її формування, а також визначити педагогічні умови, що спрямовані на ефективне формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у процесі волонтерської діяльності в закладах вищої освіти.

Ретроспективний аналіз поняття “мобільність” дає змогу відстежити траєкторію його наукового обігу в соціології, філософії, психології, педагогіці, демографії тощо. “Новий словник іншомовних слів” трактує цю категорію як “рухливість, здатність швидко щось виконувати” [4]. У змістовому контексті проблемних галузей мобільність використовується з метою характеристики здатності людини до ефективної адаптації в новому соціальному середовищі (соціальна мобільність, а саме вертикальна та горизонтальна) [10]; готовності фахівця швидко адаптуватися до змін у життєвому та професійному просторі (професійна мобільність) [8] тощо. Логіка нашого наукового пошуку визначає ще одним вектором дослідження поняття “професійна мобільність”, яка в енциклопедично-довідникових джерелах тлумачиться як “здатність успішно переключатися на іншу діяльність, що передбачає володіння професійними способами й уміннями ефективно їх використовувати для виконання завдань і легко змінювати діяльність, <...> високий рівень професійних знань, готовність до оперативного вибору способів виконання різних завдань, <...> є важливим компонентом кваліфікаційної структури спеціаліста” [6, с. 482]. Це зміна групою осіб або індивідом місця, займаного у професійній структурі: вертикальна (висхідна, низхідна) мобільність – переміщення вгору / вниз

у професійно-кваліфікаційній структурі; горизонтальна мобільність – переміщення на одному посадовому рівні зі змінами видів діяльності та без зміни кваліфікації [9, с. 108].

У нашому дослідженні сфокусуємо увагу на проблемі формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників, оскільки в умовах сьогодення постійно розширюється перелік напрямів їх професійної діяльності, категорій клієнтів та соціальних інституцій їх зайнятості. Багатоаспектність і неоднозначність дефініції “професійна мобільність майбутніх соціальних працівників” розкривається вже в її визначеннях, зокрема:

– “складне системне утворення, інтегративна якість особистості та діяльність соціального працівника, що формується й виявляється у процесі професійної підготовки, перепідготовки, самовиховання та творчої самореалізації фахівця” [8, с. 107];

– “здатність швидко адаптуватися в соціально-педагогічній діяльності, що ґрунтується на прагненні до самореалізації, самовдосконаленні та ключових компетентностях” [1, с. 15–26];

– “здатність та готовність фахівця до зміни професії, місця й роду діяльності, розвиток самоорганізації та саморегуляції особистості, <...> можливості професійної та особистісної самореалізації в соціально-економічній і соціокультурній діяльності” [5, с. 274];

– “здатність особистості вмільо переходити від одного виду професійної діяльності до іншого, розширюючи та поглиблюючи рівень цієї діяльності і професійну компетентність” [2, с. 9].

Вищезазначене дає можливість стверджувати, що професійна мобільність соціальних працівників є одним із найважливіших компонентів їх професійної готовності та являє собою інтегративну характеристику фахівців соціальної сфери, що визначає їх готовність і здатність до соціально-психологічних та функціональних змін, інноваційних перетворень власної особистості й навколишнього світу, спрямованих на успішну професійну діяльність у соціальному просторі, самореалізацію та професійне зростання.

Різноманітність трактувань поняття “професійна мобільність майбутніх соціальних працівників” призводить до неоднозначності змістових характеристик визначеного феномену, представлених певними компонентами, що їх виділяють учені. Так, О. Безпалько, Д. Бирик виокремили такі компоненти: особистісний (позитивне мислення, гнучкість, комунікабельність, працездатність, креативність), інструментальний (соціальна активність, ініціативність, готовність до ризику, прагнення до саморозвитку), діяльнісний (здатність визначати стратегії діяльності, контактувати, приймати рішення, самостійно вирішувати професійні проблеми та адекватно оцінювати себе) [1; 2]. Г. Рідкодубська виділила особистісний (мотиваційна цілеспрямованість, відкритість), когнітивний (гнучкість, міцність знань, методична обізнаність, усвідомлення потреби суб’єкт-суб’єктної взаємодії), процесуально-поведінковий (самореалізація, самовідношення, самоідентифікація, саморефлексія), аналітико-результативний (критична оцінка інформації, досягнень і недоліків, прагнення до саморозвитку й підвищення рівня професійної діяльності) компоненти [8]. К. Олійник виокремила мотиваційно-особистісний (працездатність, старанність, комунікабельність, дисциплінованість, самостійність, гнучкість розуму), інформаційно-комунікаційний (соціальна активність, ініціативність, логічність, готовність до ризику й саморозвитку), діяльнісний (організаторські, комунікативні, дидактичні, проєктувальні вміння) компоненти [5]. Т. Гордєєва назвала функціональний, мотиваційно-особистісний, інформаційно-комунікативний компоненти [3], а О. Повідайчик, С. Хоминець – універсальні знання, уміння, навички та особистісні якості [7].

Узагальнюючи представлені результати наукових пошуків, ми пропонуємо у структурі професійної мобільності майбутніх соціальних працівників виокремити особистісний, когнітивно-діяльнісний та рефлексивний компоненти, зміст яких розкривається через систему особистісно-професійних якостей і характеристик, технологічних знань, умінь та компетентностей щодо здатності до адаптаційної активності, самостійності, цілеспрямованості, гнучкості, креативності, мобілізації внутрішніх ресурсів та адаптаційних агентів, рефлексії професійного й особистісного розвитку, спрямованих на формування готовності до здійснення успішної професійної діяльності в соціокультурному просторі.

Процес формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників складний і неоднозначний, що залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників. Зовнішніми чинниками є системні інноваційні процеси в суспільстві, потреба ринку праці в сучасних висококваліфікованих фахівцях соціальної сфери, модифікація освітньо-професійних стандартів, їх фундаментальна трансформація; розширення напрямів і видів професійної діяльності фахівців соціальної сфери; запровадження новітніх інформаційних технологій у процес професійної підготовки та суспільне життя загалом тощо. Внутрішніми чинниками є особистісні прагнення, мотивація досягнень та готовність до системного мислення, професійна адаптація, безперервний професійний саморозвиток і самовдосконалення.

Інституційним базисом цілеспрямованого формування професійної мобільності майбутніх фахівців соціальної сфери є заклади вищої освіти як осередки не лише професійної підготовки, а й розвитку та становлення сучасного конкурентоспроможного фахівця та життєво компетентної особистості загалом. Ми поділяємо думку Л. Сушенцевої, що формування професійної мобільності майбутніх фахівців ґрунтується на динамізмі їхніх мотиваційних, когнітивних і вольових процесів та передбачає “володіння компетенціями, які уможливають гнучкість, швидко орієнтацію у професії, конкурентоздатність на ринку праці, готовність до підвищення кваліфікації, перекваліфікації та самоосвіти” [11, с. 570].

Одним з ефективних засобів формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти є спеціально організована професійно орієнтована позанавчальна волонтерська діяльність, спрямована на підготовку до роботи з різними категоріями клієнтів у різноманітних соціальних ситуаціях, що вимагає застосування професійних знань, умінь і компетентностей, гнучкості, креативності, адаптації до нових умов, готовності до змін та нестандартної взаємодії із соціумом, тобто професійної мобільності.

Волонтерство сприяє реалізації основного призначення професійної мобільності соціальних працівників: по-перше, актуалізує розвиток внутрішніх рушійних механізмів людини, компетенцій та адаптивних агентів, спрямованих на активізацію її діяльності; по-друге, підвищує мотивацію до постійного професійного самовдосконалення; по-третє, є першоосновою соціальної взаємодії [8, с. 107].

Холістичний характер волонтерської діяльності дає змогу майбутнім фахівцям соціальної сфери активно реалізовувати професійну діяльність у конкретних соціально зумовлених умовах із потенційними клієнтами, сприяє розвитку й самовизначенню особистості в системі життєвих цінностей, формує здатність до безперервного особистісного та професійного саморозвитку й самореалізації. Це своєю чергою сприяє формуванню особистісного, когнітивно-діяльнісного та рефлексивного компонентів професійної мобільності: готовності використовувати нестандартні засоби для вирішення проблем різних груп клієнтів, проявляти креативне мислення, гнучкість, соціальну активність, оперативно адаптуватися до нових умов соціального середовища, оволодівати сучасними інформаційними технологіями, виконувати нові функції та соціальні ролі, творчо оптимізувати навколишню дійсність тощо.

Ефективність процесу формування професійної мобільності соціальних працівників у процесі волонтерської діяльності в закладах вищої освіти, на нашу думку, може бути забезпечена реалізацією відповідних педагогічних умов, якими є:

- формування позитивної мотиваційно-ціннісної орієнтації до саморозвитку й самореалізації в майбутній професійній діяльності;
- залучення до варіативних форм реалізації волонтерської діяльності з різними категоріями населення, у тому числі в тісному співробітництві з різноманітними соціальними та громадськими інституціями;
- забезпечення реалізації структурно-змістових компонентів професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у процесі планування та організації волонтерської діяльності;
- організація ефективної системи методичного супроводу та підтримки волонтерських ініціатив через діяльність системи студентського самоврядування;
- моделювання та включення до змісту освітнього процесу професійно орієнтованих ситуацій, спрямованих на формування здатностей бачити й розуміти зміни в соціумі, пропонувати варіативність та альтернативність шляхів вирішення проблем, прогнозувати та проєктувати інноваційні зміни, адаптуватися до нових умов соціального середовища.

Пріоритетною домінантою реалізації визначених педагогічних умов у закладах вищої освіти є організована діяльність студентського волонтерського центру, функціонування якого передбачає два основні напрями: просвітницький і діяльнісний [13, с. 150]. У межах реалізації першого напрямку (просвітницького) пропонується впровадження просвітницьких тренінгів, семінарів, лекцій, бесід, інтерактивних зустрічей, спрямованих на навчання майбутніх волонтерів, формування в них необхідних умінь і компетентностей щодо реалізації волонтерської діяльності. Другий напрям (діяльнісний) передбачає безпосереднє залучення майбутніх соціальних працівників до планування та реалізації волонтерських ініціатив із різними соціальними групами: людьми похилого віку, дітьми-сиротами, дітьми з особливими освітніми потребами тощо. У межах реалізації цього напрямку майбутні фахівці, окрім практичного досвіду реалізації соціальної роботи, набувають додаткових фахових знань із різних аспектів вирішення соціальних проблем населення, способу їх життя, особливостей налагодження конструктивної комунікації та ділової поведінки, а також можливостей самоактуалізації, самореалізації і самоствердження [12, с. 306].

Участь у волонтерській діяльності не лише сприяє формуванню активної громадянської позиції молоді людини, розвитку лідерських якостей, критичного аналізу ситуації та вибору адекватної моделі поведінки, а й дає змогу зануритися у професійне середовище, узяти на себе відповідальність за виконання професійних завдань, апробувати себе в ролі майбутнього фахівця, розробляти нові методи допомоги клієнтам, апробувати власний набір професійного інструментарію, адаптований відповідно до індивідуального стилю професійної поведінки та діяльності.

Активна участь у реалізації волонтерських ініціатив дасть можливість майбутнім фахівцям соціальної роботи акумулювати професійні знання, уміння й компетентності та набути досвіду професійної мобільності в реальних соціокультурних умовах, а саме: визначати проблему, чітко її диференціювати, критично аналізувати та оцінювати ситуацію, адаптуватися до умов і використовувати набуті знання й компетентності в нестандартних ситуаціях, вибирати раціональні шляхи вирішення проблем, швидко змінювати стратегію та тактику дій відповідно до нових умов, генерувати нові знання, опановувати нові технології діяльності, уміло налагоджувати комунікацію з найрізноманітнішими суб'єктами взаємодії, творчо модернізувати власну діяльність і підвищувати її ефективність тощо.

Висновки. Отже, професійна мобільність є одним із найважливіших елементів професійної готовності майбутніх соціальних працівників, складником їх кваліфікаційної характеристики як сучасних конкурентоспроможних фахівців соціальної сфери, яка визначає їх здатність до соціально-психологічних і функціональних змін, інноваційних перетворень власної особистості та навколишнього світу, спрямованих на успішну професійну діяльність у мінливому соціальному просторі, самореалізацію та професійне зростання. Основними змістовими компонентами професійної мобільності соціальних працівників є особистісний (особистісно-професійні якості та характеристики), когнітивно-діяльнісний (знання, уміння й компетентності) та рефлексивний (самопізнання, саморозвиток, самоактуалізація), ефективне формування яких може бути забезпечене у процесі спеціально організованої в закладах вищої освіти волонтерської діяльності, спрямованої на розвиток особистісно-професійних якостей (креативності, гнучкості, соціальної активності, адаптивності тощо), професійних умінь і компетентностей (критичного оцінювання, нестандартного вирішення проблем, налагодження взаємодії, орієнтації в середовищі тощо). Успішність формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у процесі волонтерської діяльності визначається педагогічними умовами, а саме:

- формуванням позитивної мотиваційно-ціннісної орієнтації до саморозвитку та самореалізації;
- залученням до варіативних форм реалізації волонтерської діяльності;
- забезпеченням реалізації структурно-змістових компонентів професійної мобільності у процесі волонтерської діяльності;
- організацією системи методичного супроводу та підтримки волонтерських ініціатив;
- моделюванням і включенням до змісту освітнього процесу спеціальних професійно орієнтованих ситуацій.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо розроблення моделі формування професійної мобільності соціальних працівників у процесі волонтерської діяльності в закладах вищої освіти.

Використана література:

1. Безпалько О. Компоненти професійної мобільності майбутніх соціальних педагогів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11 "Соціальна робота. Соціальна педагогіка"*. 2012. Вип. 14. Ч. 2. С. 15–26.
2. Бибик Д. Особливості професійної мобільності в структурі діяльності соціального працівника. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. Вип. 2(5) : Психологія. С. 8–11.
3. Гордєєва Т. Модель формування професійної мобільності соціальних працівників. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія "Педагогічні науки"*. 2014. Вип. 122. С. 59–62.
4. Новий словник іншомовних слів : близько 40 тисяч слів і словосполучень / уклад. Л. Шевченко. Київ : Арій, 2008. 672 с. URL: <https://cutt.ly/eIghOzf> (дата звернення: 04.01.2022).
5. Олійник К. Професійна мобільність як складова підготовки працівників соціальної служби. *Молодий вчений*. 2016. № 10(37). С. 273–276.
6. Педагогика. Большая современная энциклопедия / сост. Е. Рапацевич. Минск : Современное слово, 2005. 720 с.
7. Повідайчик О., Хоминець С. Професійна мобільність фахівця соціальної сфери. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів* : матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 27 вересня 2019 р. / за ред. І. Козубовської, Ф. Шандора. Ужгород : ТОВ "РІК-У", 2019. С. 74–76.
8. Рідкодубська Г. Професійна мобільність майбутнього працівника соціальної сфери: теорія та практика : монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2018. 296 с.
9. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
10. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / пер. с англ. под общ. ред. А. Согамонова. Москва : Политиздат, 1992. 543 с.
11. Сушенцева Л., Сушенцев О. Вплив професійної мобільності на конкурентоздатність на сучасному ринку праці. *Молодий вчений*. 2016. № 4(31). С. 568–572.
12. Червоненко К. Волонтерська діяльність майбутніх соціальних працівників як ресурс їх особистісно-професійного розвитку. *Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти (до 25-річчя Наукової школи педагогіки та психології життєтворчості)* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 12–13 жовтня 2018 р. / за заг. ред. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 306–307.
13. Червоненко К. Зміст та форми практичної підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2020. Вип. 1(2). С. 147–155.
14. U.S. Bureau of Labor Statistics. URL: <https://www.bls.gov/> (дата звернення: 04.01.2022).

References:

1. Bezpalko, O. (2012). Komponenty profesiinoi mobilnosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv [Components of professional mobility of future social educators]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seria 11 "Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika"*, iss. 14, vol. 2, pp. 15–26 [in Ukrainian].
2. Vybyk, D. (2016). Osoblyvosti profesiinoi mobilnosti v strukturi diialnosti sotsialnoho pratsivnyka [Features of professional mobility in the structure of the social worker]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, iss. 2(5): Psychology, pp. 8–11 [in Ukrainian].
3. Hordieieva, T. (2014). Model formuvannia profesiinoi mobilnosti sotsialnykh pratsivnykiv [Model of formation of professional mobility of social workers]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seria "Pedahohichni nauky"*, iss. 122, pp. 59–62 [in Ukrainian].

4. Shevchenko, L. (ed.) (2008). *Novyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 40 tysiach sliv i slovopoluchen* [New dictionary of foreign words: about 40 thousand words and phrases]. Kyiv: Aarii, 672 p. Retrieved from: <https://cutt.ly/eIghOzf> [in Ukrainian].
5. Oliinyk, K. (2016). Profesiina mobilnist yak skladova pidhotovky pratsivnykiv sotsialnoi sluzhby [Professional mobility as a component of training social workers]. *Molodyi vchenyi*, no. 10(37), pp. 273–276 [in Ukrainian].
6. Rapatsevich, E. (ed.) (2005). *Pedagogika. Bol'shaya sovremennaya entsiklopediya* [Pedagogy. Great Modern Encyclopedia]. Minsk: Sovremennoe slovo, 720 p. [in Russian].
7. Povidachyk, O., Khomynets, S. (2019). Profesiina mobilnist fakhivtsia sotsialnoi sfery [Professional mobility of a social sphere specialist]. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Sotsiologhiia ta sotsialna robota v umovakh natsionalnykh ta rehionalnykh vykykiv"* (Uzhhorod, September 27, 2019) / ed. by I. Kozubovska, F. Shandor. Uzhhorod: TOV "RIK-U", pp. 74–76 [in Ukrainian].
8. Ridkodubska, H. (2018). Profesiina mobilnist maibutnoho pratsivnyka sotsialnoi sfery: teoriia ta praktyka: monohrafiia [Professional mobility of the future worker of the social sphere: theory and practice: monograph]. Khmelnytskyi: FOP Melnyk A. A., 296 p. [in Ukrainian].
9. Semenova, A. (ed.) (2006). *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary of professional pedagogy]. Odesa: Palmira, 221 p. [in Ukrainian].
10. Sorokin, P. (1992). *Chelovek. Tsivilizatsiia. Obshchestvo* [Human. Civilization. Society], transl. from English ed. by A. Sogomonov. Moscow: Politizdat, 543 p. [in Russian].
11. Sushentseva, L., Sushentsev, O. (2016). Vplyv profesiinoi mobilnosti na konkurentozdatnist na suchasnomu rynku pratsi [The impact of professional mobility on competitiveness in the modern labor market]. *Molodyi vchenyi*, no. 4(31), pp. 568–572 [in Ukrainian].
12. Chervonenko, K. (2018). Volonterska diialnist maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv yak resurs yikh osobystisno-profesiinoho rozvytku [Volunteering of future social workers as a resource for their personal and professional development]. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Dosvid i problemy orhanizatsii sotsialnoi ta zhyttievoi praktyky uchniv i studentiv na zasadakh kompetentnysnoho pidkhodu do osvity (do 25-richchia Naukovoï shkoly pedahohiky ta psykholohii zhyttievorchosti)"* (Zaporizhzhia, October 12–13, 2018) / ed. by V. Nechyporenko. Zaporizhzhia: Vyd-vo Khortytskoi natsionalnoi akademii, pp. 306–307 [in Ukrainian].
13. Chervonenko, K. (2020). Zmist ta formy praktychnoi pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv do orhanizatsii volonter-skoi diialnosti uchnivskoi molodi [Content and forms of practical training of future social workers for the organization of volunteer activities of student youth]. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii. Seriiia "Pedahohika. Sotsialna robota"*, iss. 1(2), pp. 147–155 [in Ukrainian].
14. U.S. Bureau of Labor Statistics. Retrieved from: <https://www.bls.gov/> [in English].

Chervonenko K. S. Formation of professional mobility of future social workers by means of volunteer activity

The article deals with the issue of forming professional mobility of future social workers in the process of volunteering. The scientific and pedagogical phenomenon of future social workers' professional mobility was analyzed. Its essential and sense-bearing characteristics were specified. The article presents author's interpretation of the concept "professional mobility of social workers" as well as its personal, cognitive-and-activity and reflexive components. The author determines external and internal factors of formation of the studied phenomenon in social specialists. It is emphasized that one of the effective means of forming professional mobility of future social workers in higher educational institutions is professionally-oriented volunteering, whose effectiveness increases with the observation of the following pedagogical conditions: formation of a positive motivational and value orientation to self-development and self-realization; involvement in various forms of volunteering; ensuring the implementation of structural and substantive components of professional mobility in the process of volunteering; organization of a system of methodological support and support of volunteer initiatives; modeling and including professionally-oriented situations in the content of the educational process. It is proved that the implementation of volunteer initiatives will allow future social workers to accumulate professional knowledge, skills and competencies and gain professional mobility experience in real socio-cultural conditions: identify the problem, clearly differentiate it, critically analyze and evaluate the situation, adapt to conditions and use the acquired knowledge and competencies in non-standard situations, choose rational ways of solving problems, quickly change strategy and tactics according to new conditions, generate new knowledge, master new technologies activities, skillfully establish communication with a variety of partners, creatively modernize their own activities, increasing their efficiency, etc.

Key words: *mobility, professional mobility, components of professional mobility, future social workers, volunteering, volunteer activity, volunteer center, pedagogical conditions.*